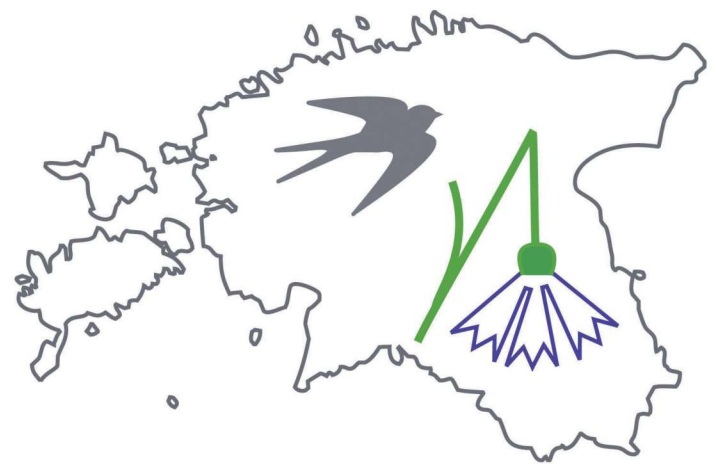

Rukkilill

Nr 29

Murtud Rukkilille Ühingu teataja

Detsember 2019

Rukkililled võtsid jõulud vastu advendimissadega

MRÜ

Pole olnud aastat, kus Rukkililled poleks aasta lõpus adventiajal kokku saanud. See pime ja külm aeg muudab meid veidi ärevaks, otsime ehk keskmisest rohkem soojust, rahu ja lähedust. Teeme kokkuvõtteid, peame plaane, seame uusi sihte. Loodame ju kõik, et uus aasta oleks eelmisest parem.

Tavapärase jõululõuna söökide asemel tegime tänavu veidi teisiti. Korraldasime ühingu liikmetele represseeritutele pühendatud jõulumissa 13. detsembril Tallinnas Nõmmel Rahu kirikus ning 15. detsembril Tartus Pauluse kirikus. Ühingu esimees Enno Uibo ütles, et missa mõte tekis suvel Viimsi kirikus pühakute raamatu esitlusel, kus pidas kõnet rahvastikuminister Riina Solman. Idee tekitas esialgu veidi kõhklusi-kahtlusi, kuid plaan sai kinnitust, kui vaimulik Avo Üprus kinnitas – kui tegeled Jumalale meelepärase ja õige asjaga, siis probleemid lahenevad.

Miks just kirikus? Eestlasi peetakse ju usuleigeteks, kellest paljud kirikus käia ei armasta. Siiski me usume, tihti ei näita me seda lihtsalt välja.

Meenutades represseeritute usku ja kiriku rolli Siberis küüdlilaagrites, jääb jutt lühikeseks. Aeg oli teine. Ühiskond oli teine. Kohalikke kirikuid ega pühakodasid represseeritud ei mäleta. Mis ka oli, need olid muudetud viljahoidlateks või spordisaalideks. Represseeritud palvetasid pigem oma barakitoas, pilk endasse pööratud, vanemad inimesed ümisesid mõnda kirikulaulu.

Ka jõule tähistati – küll vaikselt, aga ikkagi. Kuigi kinkida polnud sageli midagi peale hernekommide, mängiti lastele ikka jõuluvana, kes tuli punases auklikus hommikumantlis, takust habe ees. Kuuse asemel toodi tuppa mänd või seeder.

Jumal oli hinges, aga usku ei näidatud välja. Hinges oli ka ebaõiglustunne, et sind viidi vae ja võimuga ära kallilt kodumaalt, lahutati lähedastest, sunniti tegema rasket füüsilist tööd kellegi teise heaks. Oli neid, kes küsisid – kus oli Jumal siis, kui küüdirongid pandi meie rahvast täis ja viidi Siberisse? Oli aga ka neid, kes pöördusid Siberis esimest korda Jumala poole,

sest ainult kõrgemad jõud ja usk suudavad sind hoida siis, kui miski muu enam mitte.

Jumal andis meile võimaluse püüelda valguse ja soojuse poole, kuid meie, represseeritud, saime tunda väga lähedalt pimedust ja okastraati. Tunda pimedusega varjatud vägivalda. Mis tõi meid pimedusest ja okastraadi tagant välja, oli usk juurtesse, kodumaasse, Jumalasse.

Õnnelikud on need represseeritud, kes tulid Siberist tagasi ja suutsid oma elu kodumaal taas üles ehitada ning saavad veel nüüd oma laste ja lapselaste seltsis vanaduspõlve nautida. Meil on, mille eest tänulik olla.

Väga tänulikud oleme me ka meie auks peetud adventimissade eest. Nõmme Rahu kirikus teenisid Ove Sander, Avo Üprus ja Marek Alveus, kõnelesid rahvastikuminister Riina Solman ja välisminister Urmas Reinsalu, laulis sopran Pille Lill. Õnnistati ka Murtud Rukkilille Ühingu vastvalminud lipp, millel on kujutatud ühingu logo. Mälestusteenistuse korraldasid Murtud Rukkilille Ühing ja Eesti Diakoonia.

Välisminister Urmas Reinsalu, kes on olnud ühingu abiks ja toeks alates ühingu loomisest 2003. aastal, rääkis, et lipu õnnistamine Rahu kirikus on väga tähendusrikas: „Rahu igatseme südamesse igal ajal – jõuluajal, tormistel aegadel ning rahu ootame ka sellest, mida toob tulevik. Ühingu missioon on hoida mees minevikku, mälestada meie rahva kannatusi, olla üksteisele vapralt toeks. Olge üksteisele toeks läbi hea sõna ja teo. Meie, nooremad, vaatame represseeritutele alt üles. Teid vaadates saame aru, et noorematel põlvadel pole õigust viriseda. Represseeritute vaprus, sirgeselgus ja eneseväärikus on need sihid, mis meid saavad ning tuleb edasi anda järgnevatele põlvadele.“

Rahvastikuminister Riina Solman kõneles, et on tänulik ühendustele ja mäluasutustele, kes oma sihikindla ja järjepideva tegevusega ei lase unustada kuritegusid ja represseeritute, mis meie rahva vastu toime pandi: „20 aastat tagasi ütles president Lennart Meri inimsusevastaste kuritegude uurimise rahvusvahelisele rühmale, et vaba ja demokraatliku tulevikku ei saa üles ehitada minevikule silma vaatamata. Kui püüame mine-

Ove Sander, Marek Alveus ja Avo Üprus ühingu lippu õnnistamas.

Jõululõuna Nõmme pastoraadis.

viku pühkida kollektiivse unustuse vaiba serva alla, ei aita me sellega kaasa leppimisele ega parema tuleviku sünnile. Rajaksime siis oma kodu liivale, kui vaataksime minevikust mööda. Siis vaataksime mööda ka tulevikust.“

Ta lisas, et lipp on sümbol, selle ümber koondutakse, seda austatakse ning see võib anda jõudu rasketel hetkedel või isegi muuta sündmuste kulgu – kas või 800 aastat tagasi, kui taevast langes Dannebrog, Taani rahvuslipp. Või aastatel 1917 ja 1988, mil rahvuslipud ühendasid me rahvast.

Ka peapiiskop Urmas Viilma on öelnud, et õnnistamine tähendab Jumala hoole alla usaldamist. Kui lipp õnnistatakse, laotub õnnistus ka kõigi nende üle, kes lipu alla koonduvad.

Tartus Pauluse kirikus jutlustas represseeritute jumalateenistusel piiskop Joel Luhamets.

Toimus jõululõuna ning ansambli Triskele kontsert, mis oli Euroopa Ringhäälingute liidu jõulumuusika päeva raames, sellest tegi otseülekande Klassikaraadio ning kontsert jõudis 20 välisriiki.

Jumalateenistuse korraldamist toetas Tartu linnavalitsus.

Meil on hea meel, et Tallinna ja Tartu jumalateenistusest said kahe ürituse peale kokku

osa sadakond meie ühingu liiget, teisi huvilisi ning linna-rahvast.

Kuna teenistused olid pühendatud represseeritutele, tundsime end hoitult ning meespeetult, saime uue kogemuse võrra rikkamaks.

Saime meenutada ja mõtestada, mida tähendas usk meie jaoks Siberis ajal, mil kõik kiriklik ja usuteemaline oli tabu, ja mida tähendab see meie jaoks nüüd, vabas Eestis. Meil on, mille eest tänulik olla!

Kõneleb välisminister Urmas Reinsalu.

Ühingu liikmed Mare Tammerand, Heino Tina ja Laur Sits lipu õnnistamisel Tallinnas Nõmmel Rahu kirikus.

Tartu Pauluse kirik.

Mida oodata ja loota?

ENNO UIBO
Murtud Rukkilille
Ühingu esimees

Jälle on ajaspiraalil täis saanud järjekordne aastaring. Igas aastal on kindel koht lootustel, unistustel ja kavatsustel. Aastavahtuse paiku kerkib nende valimine ja leidmine taas esile. Kerkib ka igivana probleem – mis jäi tulemata, mis ei täitunud. Kas leiame hetke mõtlemiseks, miks nii läks, mida tegime valesti ja mida saanuks teha teisiti. Pole midagi uut päikese all, lihtsalt ära tee teisele seda, mida sa ei taha, et sulle tehtaks, armasta lähedasi nagu iseennast. Ehk on puudus hoopis hoolivusest ja märkamisest, kes on su kõrval ja kuidas temal läheb.

Ajaloo on esinenud

igasuguseid aegu ja katsumusi, küll kannatusi, aga ka paremaid aegu. Represseeritute jaoks oli lähiajaloo karm sündmus, mis pööras segamini paljude elukorralduse ja põhjustas teenimatult kannatusi.

Mäletate, kui hoolivad ja kokkuhoidvad olime küüdirongides teel okupatsioonijärgse vangilaagritesse. Oleme sama hoolivad ja kokkuhoidvad edasi, kuniks meid veel on!

Siberist saadud tervisehädad kimbutavad meid kõiki vähem või rohkem. Seni said represseeritud leevendust Seli tervisekeskuses. Järgmisest aastast see võimalus kaob ja murelikuks teeb edasine areng. Kas ja kuidas meiega edasi arvestatakse ja mida antakse asemele?

Asendamaks seni Seli tervisekeskuses osutatud taastusravi, loob kaitseministeerium alates 01.01.2020 represseeritud isikutele tervisetootuse maksmise süsteemi:

- Toetusi makstakse üks kord aastas ainult isiku avalduse alusel.
- Avaldusi võtab vastu kohalik represseeritud isikuid esindav ühing alates 15. aprillist kuni 1. juulini.
- Isik nimetab avalduses oma nime, represseeritu tõendi numbri, arveldusarve numbri ning selgitab ühe või kahe lausega konkreetset ravi, mille jaoks ta raha kavatseb kasutada.
- Kohalik ühing annab üle kogutud avaldused ERAF-ile III kvartali alguses.
- Toetuste kogueelarve on 90 000 eurot, mis jagatakse toetust taotlenud isikute vahel võrdselt, kuid mitte rohkem kui 150 eurot isiku kohta aastas.
- Toetust makstakse ERAF-i kontolt isikule III kvartalis.
- Kui isik esitab avalduse pärast jooksva aasta väljamaksete tegemist, asetatakse see taotlus järgmisesse aastasse.

Murtud Rukkilille Ühingu on alates novembrist oma lipp, mille õnnistamine toimus 13. detsembril Nõmme Rahu kirikus (loe lk 1).

Vabaduse Tammepärja said tänavu Malle Annus ja Mare Tammerand Murtud Rukkilille Ühingust

TIIT UUS
Represseeritu

Vabadus on hindamatu väärtus, sest tal polegi hinda. Vabadus on inimese põhiõigus, mis kaasneb iga inimese sünniga siia maailma. Vabadus on õigus oma veendumusi kaitsta, ennast teostada ja õigus ka vastutada oma tegude eest. Kahjuks totalitaarsed ühiskonnad ei tunnista seda õigust, vaid kehtestavad oma õiguse, kus privileegiks võim ja võimu teostamine, sealhulgas ka võimu kuritarvitamine. Võimu nimel on maailma ajaloo tehtud väga palju inimsusevastaseid kuritegusid, sealhulgas nõukogude võimu poolt okupatsioonide ajal ka Eestis.

Eesti Vabariigis tunnustatakse kommunisti kuritegude all kannatanud inimesi, ka neid, kes võitlevad selle eest, et need kuriteod iialgi enam ei korduks. Ühe meetmena on Eesti Vabariigi valitsuse ja justiitsministeeriumi poolt kehtestatud aumärk Vabaduse Tammepärja, millega tunnustatakse inimesi, kellel on väärilisi teeneid Eesti riigi ja rahva lähiajaloo mälestuse hoidmisel ja edasiandmisel, vabadusvõitluses ning relvasta-

Malle Annus, justiitsminister Raivo Aeg, Mare Tammerand.

tud ja relvastamata vastupanuliikumises osalemisel, samuti Eesti vabadusvõitluse ja vastupanuliikumise jäädvustamisel. Esmakordselt tunnustas justiitsministeerium Vabaduse Tammepärja aumärgiga inimesi aastal 2018, kui aumärgi saajaid oli 129, kelle hulgas oli

Eesti kaitseväe osalenud veteranid, Raua tänava lahingu veteranid, endised metsavennad, vastupanuvõitlejad ja õigusvastaselt represseeritud. Samuti tunnustas justiitsminister oma otsusega Eesti vabadusvõitluse ja vastupanuliikumise mälestuse jäädvustajaid.

Tänavu 30. augustil tunnustas justiitsminister Raivo Aeg 36 inimest, kes on andnud oma tööga hindamatu panuse võitluses Eesti Vabariigi iseseisvuse nimel, kaitstes püsivat vabadust otsustada ise oma saatuse üle ning kasvatades nooremat põlvkonda samas vaimus. Aumärgi said ka Murtud Rukkilille Ühingu liikmed Malle Annus ja Mare Tammerand.

Autasustamise tseremoonia oli väga pidulik. Sissejuhataks laulis Ott Lepland Eesti hümn ja hiljem veel päevakohaseid laule. Järgnes autasustamise tseremoonia.

Autasustamisele järgnes kohvilaud suurepärase suupistetega, kus autasude kavalerid ja saatjad said mõnusalt aega viita, muljeid jagada, vestelda ja keha kinnitada maitsvate võileibade ja koogikestega.

Justiitsministeeriumi korraldatud aktiivsete ja tegusate inimeste märkamise ja autasustamine oli meeldejääv sündmus ning väärikas tunnustus neile, kelle töö muudab elu Eesti Vabariigis üha elamisväärsemaks.

Tammepärja aumärk.

Mare Tammerand on olnud asendamatu abiline Murtud Rukkilille Ühingu tegevuses. Oma nõu, jõu ja kogemusega on ta osalenud nii ürituste korraldamisel kui ka aktiivselt nendes kaasa löönud. Ühingu on olnud väga palju abiks Mare pildistamishuvi ning kirg ajaloo kogumise ja talletamise vastu. Marel on Kuusalu vallas Virve külas koduloomuuseum. Kellel on huvi teada, kuidas elati eelmisel sajandil kaluriküla ühes talus, võib võtta Marega ühendust meiliaadressil mare.tammerand@mail.ee.

Malle Annus on Murtud Rukkilille Ühingu erakordselt ettevõtlik ja asjalik piirkonnakoordinaator. Tänu temale on ühingu tegevusest osa saanud paljud Lääne-Virumaa represseeritud. Tema kodukohas Tamsalus on tema abil ja eestvedamisel toimunud mitmeid piirkondlikke ja ka üle-eestilisi mälestusüritusi ja kohtumisohtuid.

Tammepärja aumärgi saajate hulgas on veel kaks isikut, kes on Murtud Rukkilille Ühingu tegevusele palju kaasa aidanud. **Jaen Teär** on kaitseväe Saaremaa maleva taastaja, Saaremaa vabadusvõitlejate ühenduse juhataja. Ühingu esimees on Saaremaa metsavendade ühingu ja aktiivne vastupanuliikumise mälestuse hoidja. Ühingu on ta seotud liikumise Tipud Kokku kaudu. Tipud Kokku ühendab Eesti kõige äärepoolsemaid omavalitsusi, kelle koostöö ja kohtumiste üks teemasid on kodu, nagu ka Murtud Rukkilille Ühingu.

Teine suur abiline ühingu on olnud **Jüri Uppin**, kes on Kaitseväe Tallinna maleva meredivisjoni toimekas liige ja Eesti eruohvitseride kogu toetajaliige ja rakanud muistse vabadusvõitluse mälestuse jäädvustamiseks Jüriöö pargi, kus kasvab ka Murtud Rukkilille Ühingu tamm ja asub mälestuskivi, pargist üle tee Susi hotelli koosolekuruumides on toimunud ühingu mitmed koosolekud, teabepäevad, kodupäevad ja kohtumised.

Palju õnne!

Murtud Rukkilille Ühing

Tähtsaim on inimlik hoolimine

RAIVO AEG
Justiitsminister
Isamaa

Peatselt saadame ära aasta, mil möödus 80 aastat Molotov-Ribbentropi pakti sõlmimise

sest ja 70 aastat märtsiküüditamisest. Need, kes küüditati Siberisse väikeste lastena või lausa ema süles imikuna, on jõudnud ikka, kus vajavad üha rohkem riigi abi ja tuge.

Kui president Lennart Meri asutas 2001. aastal võõrvõimu vägivalla ohvrite tunnustamiseks Murtud Rukkilille märgi, nimetas ta seda lootuse, truuduse ja tänu märgiks.

Eesti Vabariigi justiitsministeerium tahab avaldada teile kõigile tänu selle truuduse eest, millega te olete südames kandnud oma kodumaad, meie väikest Eestit. Me kaotasime võõrvõimu ohvritena ligi viiendiku rahvast, kuid me oleme ikka elus ja tugevad just tänu teile, sest te ei vandunud alla – tulite tagasi ning ehitasite uuesti üles

oma kodu ja riigi.

Siberis kaotatud aastaid ei saa kahjuks kellelegi tagasi anda ega uutega asendada, seda võõrvõimude ülekohut pole Eesti riigil võimalik kuidagi heastada. Kuid lubage mul nüüd, jõulude eel, mis on ju lootuse aeg – nii nagu Rukkilille märk on lootuse märk – kinnitada teile, et Eesti valitsus pingutab edaspidi senisest veelgi rohkem selle nimel, et teie vanaduspõlv oleks parem, turvalisem ja õnnelikum.

Ma pean tunnistama, et uue, kaheksa kuud tagasi moodustatud valitsuse algus pole olnud kerge. Paljud pahatahtjad on meie riigimasina hammasrattaste vahele koormate kaupaliiva loopinud, nii et vahel oleme edasi liikunud inetu krigina

saatel. Kuid ma olen kindel, et järgmisel aastal saame rohkem tähelepanu pöörata mitte ainult pensionäride, vaid just represseeritute elujärje parandamisele. Koalitsioonileppes on terve hulk täitmist ootavaid sätteid, mis parandavad arstiabi kättesaadavust, hooldust vajavate inimeste abistamist, pensionistide toimetulekut.

Kõige tähtsam on lihtne inimlik tähelepanu ja hoolimine. Peame meeles pidama ja mäletama. Me ei tohi mineviku unustada – ainult nii saame me kaitsta end nende õuduste kordumise eest.

Selleks, et ühiskond mäletaks ja represseeritust hoolitaks, on aastaid väga tublit tööd teinud ka Murtud Rukkilille Ühing. Ma tänan teid selle suure töö ja vaeva eest! Soovin häid jõule ja ilusat aasta lõppu!

kõigile ühiskonnaliikmetele? Ühtpidi peabki siht olema ettepoole, kuid minevikul on tuleviku vormimisel oluline roll. Seetõttu on väga oluline, et oleme üheskoos tähistanud Eesti Vabariigi 100. aastapäeva ning meie riigi tekkeloos olulisi sündmusi üle kogu Eesti suuremates linnades ja väiksemates külad. See on aidanud meil oma riigi lugu paremini mõtestada, ühtekuuluvustunnet tõsta ning uusi sihte seada.

Eelmisel aastal avatud kommunismiohvrite memoriaal, mitmed mälestusmärgid ning ajaloomuuseumid on olulised teetähised meenutamaks eilset päeva, kuid tegelik mõõdanik elab meis endis – põlvest põlve! Murtud Rukkilille Ühingu on meie mineviku säilitamisel ja talletamisel tänuväärne roll. Aitäh teile selle eest!

Soovin teile ja teie lähedastele rahulikku jõuluaega, õnnelikku ja edukat 2020. aastat. Hoidkem ennast ja oma lähedasi ja teadkem – me pole unustanud.

Usumärtrite mälestamine kui meeldetuletus usuvabaduse olulisusest

RIINA SOLMAN
Rahvastikuminister
Isamaa

Olin tänavu 19. juunil EELK Viimsi Püha Jaakobi kirikus osalemas ja kõnelemas Eesti Kirikute Nõukogu välja antud kogumiku „Eesti vaimulikest usumärtrid 1917-1991“ esitlusel-mälestuspalvusel.

Viis päeva varem, 14. juunil olime koos mitmega nendest, kes sellel mälestuspalvusel osalesid, seisnud Maarjamäel kommunismiohvrite memoriaali juures ning meenutanud kohutavaid sündmusi 78 aastat tagasi, mil vägivaldselt viidi oma kodudest tuhandeid inimesi. Eesti kaotas okupatsioonivõimu terrori tagajärjel iga viienda oma veidi üle miljonist elanikust. Kokku mõrvati, vangistati või küüditati rohkem kui 75 tuhat Eesti inimest.

Nii nagu terve Eesti ühiskond, kannatasid okupatsioonide aegadel tugevate represioonide all paratamatult ka kirikud, nende vaimulikud ja liikmed. Kommunistlik ideoloogia ja selle rakendajad nägid religioonis ja usklikes suurt ohtu nende uue, nõukoguliku moraali väljakujundamisele, millest tulenevalt olid kirikud kindlasti ühed enim taga kütsatud institutsioonid nõukogude okupatsiooni aegadel. Kirikute Nõukogu poolt välja antud kogumik annab meile kõigile võimaluse lugeda inimestest, kes jäid surmasuus ustavaks oma Jumalale ning andsid oma elu usu nimel.

Oktoobrirevolutsiooni järgsetel aastatel, sealhulgas Vabadussõja ajal Nõukogude Venemaa poolt vallutatud aladel, ning 1930-1940ndate aastate stalinlike represioonide käigus jättis oma elu enam kui kuuskümmend Eesti erinevate konfessioonide vaimulikku. Kõigi nende eluloolisi andmeid sisaldabki ülalnimetatud kogumik. Väga suure hulga nende vaimulike nimesid saame lugeda ka kommunismiohvrite memoriaalil olevatelt mälestustahviltelt. Nende

tuhandete nime hulgast leiame seal näiteks nii tollaste kirikujuhtide peapiiskop Eduard Proffittli kui piiskop Hugo Bernhard Rahamägi, kes jõudis anda suure panuse teise maailmasõja eelse Eesti Vabariigi ülesehitamiseks ka nii ministri kui parlamendiliikmena. Nendelt mälestustahviltelt leiame ka kümnete teiste luterlike, õigeusu, metodisti ja baptisti vaimulike nimesid.

Nagu eespool kirjutatud, ei ole usumärtrite kogumikus unustatud ka neid vaimulikke, kes kaotasid oma elu 1917. aasta revolutsioonisündmuste keerises või kes mõrvati Vabadussõja sündmuste ajal. Meenutasime ju käesoleva aasta jaanuaris 100 aasta möödumist traagilistest sündmustest Tartus, mil kommunistid mõrvasid Krediidikassa keldris teiste hulgas ka piiskop Platoni ning veel mitmeid luterlikke ja õigeusu vaimulikke. Nii piiskop Platon kui ka teised aastatel 1917-1919 mõrvatud Eesti õigeusu vaimulikud on õigeusu kiriku poolt nüüdseks pühakuteks kuulutatud.

Vahetevahel oleme kuulnud arvamusi, et meil rahvana oleks juba aeg vanad valud ja traumad unustada. Ma ei ole sellega nõus. Ajaloosündmused, mineviku mäletamine, see ongi ju tarvilik tulevikuks, olevikus ja tulevikus tarkade otsuste langetamiseks. Me peame neid kohutavaid sündmusi meele pidama ka selleks, et mõista – vabadus ja eesti rahva püsimine ei ole midagi loomulikku ja etteantut. Väikese rahvana peame pingutama iga päev, et meie ja meie kultuur ei hääbuks ega kaoks, vaid kasvaks ja areneks.

Tänases maailmas peame me pidama meeles kindlasti aga ka seda, et usuvabadus ei ole terves hulgas maailma riikides midagi enesestmõistetavat. Me oleme sunnitud vägagi tihti lugema ka kristlaste tagakiusamisest ja vereohvritest maailma eri paigus. Me oleme aga sageli lugemas ka sellest, kuidas erineval viisil seatakse maailma eri paigus kahtluse alla usklikte õigusi realiseerida oma usuvabadust. Paraku võivad just sellised suundumused, tihtilugu esmapilgul väikesed küsimused, areneda juba süsteemsemaks tegevuseks kristlaste või teiste usklikte vastu.

Seetõttu on kristlastena meie kõigi ühine kohus ja vastutus, milleks meid kohustavad ka usumärtrite kannatused ja veri, teha eneste poolt kõik selleks, et usuvabadus saaks olla kaitstud ja tagatud nii Eestis kui kõikjal üle maailma.

Me pole unustanud ülekohut

TANEL KIIK
Sotsiaalminister
Keskerakond

„Ei iial enam üksi“ pole pelgalt ilus loosung kindlama tuleviku suunal, vaid minevikusündmustest välja kasvanud sügav põhimõte. Aegade tagune ülekohus ei unune, seda

tunnetavad ja teadvustavad kõik järgmised põlvkonnad. Seetõttu teeme igapäevaseid pingutusi NATO, Euroopa Liidu ja kahepoolsete diplomaatiliste suhete arendamiseks vältimaks lähiajaloo kordumist.

Meil pole võimalik ajaloos toimunud olematuks muuta, ent saame toetada neid, kes ränkade kuritegude läbi on enim kannatanud. Mul on hea meel, et ühises koostöös riigi ja kohalike omavalitsuste tasandil saame represseeritutele pakuda mitmeid tervise- ja sotsiaalsoodustusi ning maksta kord aastas toetust 230 eurot. Summa võiks kindlasti olla suurem, aga represseeritute toetamine on igal juhul oluline ja märgiline. Seeläbi ei väärtusta me ainult teatud sihtgruppi, vaid kogu ühiskonda tervikuna. Ehitame koos sidusamat riiki, kus keegi pole üksi.

Täpselt samuti tuleb sotsiaalministril ilma ühegi erandi

ta vastutust kanda kõigi ühiskonnagruppide eest. Fookus on seejuures suunatud vanemaalastele, kes on kiiresti majanduskasvust kahjuks vähem tulu lõiganud. Seetõttu oleme vaatamata keerulisele eelarvele leidnud vahendeid töstmaks üle 12 aasta erakorraliselt pensione. Tegu on esimese sammuga väarikama sissetuleku tagamisel eakatele. Ühtlasi suurendame nii ka Haigekassa rahastust, mis aitab tagada toimivat ja jätkusuutlikku tervishoiusüsteemi. Sotsiaalministeerium toob lähiajal valitsusse arutamiseks ka pikaajalise hoolduse memorandumid ehk ettepanekud, kuidas tagada väarikas ja õiglane vanaduspõlv kõigile meie inimestele.

Vaatamata meie pikale ja keerulisele teekonnale tänasest päevast, peame endalt iga päev küsima, kuidas liikuda edasi ning mitte püsida paigal. Milliseid väärtusi hindame ja kuidas tagame väarika heaolu

Kes kirjutab algoritmi, et aasta õnnestuks?

URVE TIIDUS
Riigikogu liige,
Reformierakond

2020 on juba teel. Nagu ikka, ei tea keegi sajaprotsendilise täpsusega ette, mida ta kaasa toob. Kuigi vahel väga tahaks. Aga üks asi oleval üsna kindel. Järgmisest aastast alates kahekordistub inimteadmiste ja informatsiooni maht iga kahe teistkümnega tunni. Just nii prognoosib rahvusvaheline infotehnoloogia kompanii IBM. Kuni aastani 1900 oleval infotulga kahekordistumine toimunud tunduvalt rahulikumates tempos – iga saja aastaga. Seda ajaloolist seika serveeris avalikkusele visionäär ja leiutaja Richard Buckminster Fuller 1982. aastal. Selleks ajaks oli kiirus juba üles võetud – infomahu duubeldamiseks kulus Fulleri sõnul umbes kolmeist kuud.

Infotulga tormakas kasv on saanud analüütikutelt hüüdnimesid – infotsunami, infoplahvatus, infotulv. Loomulikult seda kõike ei toimuks, kui poleks olnud eelnevat ja jätkuvat infotehnoloogia arengut ja innovaatilisi inimesi, kes selle või

malikuks tegid.

Kui ikka järgmisel aastal, nagu mõned prognoosid näitavad, on 80 protsendil maakeral elanikest olemas nutiseade, pole põhjust imestada, et infomaht müüriks kasvab. Iga sõna, iga mõtteavaldus, iga sõna, pilt, video, rääkimata teadusinfost, meedias avaldatust, ka iga jõulutervitus kasvatab planeedil ringlevat infokogumit. Ajal, mil kõik on võrgus, pole kaugusel, ajal ja kirjastamisvõimalustel enam tähendust.

Kui infot on nii palju, tekib küsimus, et kas äkki on võimalus selle abil isegi tulevikku programmeerida. Ja mis veel parem, kirjutada valmis lausa mõni tark algoritm – samm-sammuline tegevusjuhend, et aasta paremini korda läheks. Siinkohal võib igaüks vabalt fantaasiale ruumi anda, sest see võimalus on siiski väga vähetõenäoline. Kujutage ette, kui selle algoritmi kirjutaks paadunud pessimist või hoopis veendunud optimist või veel keegi kolmas.

Iga aastalõpp on aeg, mil paratamatult mõeldakse olnule ja tulevale. Kas ees paistab selge

taevas või tormipilved, seda teavad kõige paremini ilmatargad, aga huvitaval kombel võivad uued algused saada rõõmsa värvingu, kui arvutitest ja nutiseadmetest aeg-ajalt välja sukelduda ning lähedastega samas ruumis olles rääkida. Vestelda, arutada, plaani pidada, vaielda, kuulata tähelepanelikult teisi ja noorele põlvkonnale ka mõni lihtne õpetussõna jagada. Näiteks kas või seda vana tarkust, et teod kõnelevad vahel endiselt rohkem kui sõnad ja efektne PR-retoorika.

Murtud Rukkilille Ühingu ja ühingu eestvedajatele on lõppeva aasta ettevõtmised olnud sisukad ja tunnustust väärivad. Väärtused nagu kodu, õigusrääk, ajaloo tundmine ja mäletamine on sisustanud kõiki ühingu kokkusaamisi väga inimlikult ja südamlikult.

Paraku tuli sel aastal leppida ka uudisega, et senine taastusravi osutamine represseeritutele Seli tervisekeskuses järgmisest aastast lõpeb ja selle asemele luuakse tervisetootuse maksmise süsteem. See on loomulikult palju parem alternatiiv kui mitte midagi. Siiski oluks

mõistlik kaaluda ka teist väljapakutud ideed – kasutada represseeritute terviseturgutuseks Eestis olemasolevaid SPA-teenuseid.

Uus aasta saabub alati täpselt õigel ajal. Ilmast ja inimestest sõltumata. Seepärast soovin Murtud Rukkilille Ühingu liikmetele ja peredele kena jõuluaega, rahulikku aastavahetust ja kõigi heade mõtete teostumist uuel aastal.

Balti keti aastapäeval taas külas Läti saatusekaaslastel

MARE TAMMERAND represseeritu

23. augusti varahommikul alustasime Tallinnast sõitu Läti- maale. Reisikaaslasti tuli Kuusalust, Tartust, Kanepist, Võrust. Ennelõunal oodati meid Aluksne kultuurikeskuses. Küllakutsuja oli Läti represseeritute ühendus Sarma eesotsas Dzidra Mazikaga. Pärast sõnavõtte näidati meile filmi Balti ketist. Film on valminud kolme riigi ühistööna. 30 aastat tagasi korraldatud Balti kett näitas kogu maailmale, kuidas kolm riiki saavutasid rahumeelses võitluses iseseisvuse eest enneolematu ühtsuse. Filmis on meie ajalugu ja praeguste noorte arvamused sellest ajast.

Pärast lõunasööki külastasime Aluksne muuseumi ja näitust. Üks neist oli represseeritute muuseum, kus olid väljapanekud küüditatute Siberi-elust ja fotod. Eriline oli Austra Lindi tütre näitus, Läti 120 rahvariides nukkude kollektsioon. Linde sündis Lätiga samal aastal, koolis käis Aluksnes, kust elutee ta kaugele viis. Tema tütar püüab säilitada lätlast ja rahvuslikke väärtusi. See soojendab lätlaste ja külastajate südameid.

Huvitav oli ka Martins Beicka jalgrataste erakogu. Sattusime ka Vitali Jermalajevi tööde näitusele. Erakordne kunstnik oma dünaamiliste valgusmaalidega, mis panevad pildid elama. Istud pimedas, pilt muutub, rahustav looduslähedane muusika taustaks. Maalid on loodud nii, et tavalises elektrivalguses näed üht kujutist, pimedas teist.

Enne kontserti ja sõnavõtte käisime lossipargis ema kuju juures, asetasime lilled ja tegime ühispildi. Pärast rikkalikku õhtusööki sõitsime Läti sõpra-

dega järve äärde. Oli juua pime ja Linnusaarele viiv puusild oli valgustatud värviliste vilkuvate tuledega. Muusika ja värviline valgusmäng olid vapustavad. Jalutasime ja lossipargis romantiliste värvivahetavate purskkaevude keskel.

Õöbisime kooli internaadi mugavates hosteli-tüüpi tubades. Vestkieku Skola on üks Euroopa Parlamendi suursaadikute koolidest.

Pärast hommikusööki külastasime 1923. aastal avatud Sigulda 7. jalaväerügemendi langenud võitlejate mälestusmärki, mis on taastatud 2000. aastal.

Unustamatu oli reis Aluksne järvel, parvel nimega Kaija ehk kajakas koos kapteni, giidi ja pillimehega. Saime tund aega kuulata lugusid Aluksne ajaloost, laulda läti šlaagreid, nauvida maalilisi vaateid ja unustada argised mured. Tähelepanu äratasid järve ääres erksa oranži värviga ehitised. Selgus, et need olid mõeldud kalameestele. Erikõrgused õngehoidjad, prügikastid, infostendid ning katused metallist, istmed kivist. Lisaks veel puhkekohad stendidega kalaliikidest ja muistenditest.

Kindlast tasus külastada ka raudteemuuseumi. Eestikeelne tekst seinal: „Tee viib naabri juurde, raudtee maailma. Mine kodust välja ja veendu, et kuulud Euroopasse. Anna endast märku – sa oled osa maailmast!“

Sealne raudtee on ainus kitsarööpmeline raudtee, kus rong sõidab igal päeval. Praegune raudteelõik on 33 kilomeetrit ning muuseumis saab kuulata 10 jaama sünnilugusid.

Lõunasöögi söime kooli

Tseremoonia Aluksne pargis. Igal aastal Balti keti aastapäeval kaunistavad muru lilledest istutatud mustrid.

sööklas, kus kokkadel tuli samal ajal peale meie toitlustada ka spordilaagris olevaid koolilapsi. Mulle meenus mu ema, kes oli sovhoosi sööklas kokk ning oskas teha nii lihtsaid toite kui ka rikkalikke peolaudu.

Pärast lõunasööki ja enne lahkumist jäime veel istuma. Muljeid oli palju ja tahtsime tänada võõrustajaid. Dzidra Mazika küsis, mis me arvame nende ühingu tegemistest. Leidsime koos, et meil on ühesugused röömud ja mured. Inimeste teadmatus nende aegade üle elamisest on liiga suur. 50 aastat ei tohtinud küüditamisest rääkida. Represseeritute ühingu tegelevadki nüüd sellega, et teha seda aega tasa, et neid sündmusi mäletatakse ja neist räägitakse. Tehtut ei tohi andestada ega unustada.

Aluksne repressioonide muuseum.

Porkuni lahingu 75. aastapäev

TIIT UUS

Represseeritu Tamsalust

Madisepäeval, 21. septembril möödus Porkuni lahingust 75 aastat. Madisepäev on eesti rahva mälu seotud võitlusega vaenuvägede vastu oma vaba-

duse eest juba muinasaja lõpust. Aastapäeva tähistamine algas ajalookonverentsiga Porkuni koolis. Konverentsi avas Tamsalu endine vallavanem Toomas Uudeberg. Osavõtjaid tervitasid ka Tapa vallavanem Riho Tell ja Väike-Maarja vallavanem Indrek Kesküla. Tervitas

ka kultuuriminister Tõnis Lukas.

Vistla memoriaali saamislugu tutvustas ajalooürija Hanno Tamm, kelle eestvedamisel on kõik Porkuni lahingupaigaga seotud sündmused toimunud.

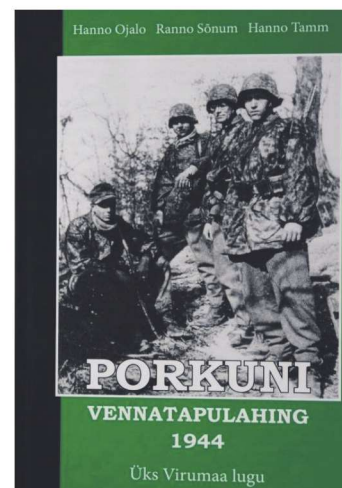
Kirjanik ja ajaloolane Tiit Aleksejev tutvustas oma pere-

konna ja eelkäijate panust Eesti vabadusvõitlusesse. Sõjaajaloolane ja kirjanik Mati Õun kirjeldas II maailmasõja sündmusi, mainides, et saksa eliitväeosa Relva-SS (Waffen-SS) oli võrdväärselt võimeline võitlema poole arvukama vastase väeosaga. Porkuni lahingupaiga

teemal esitasid ettekande ka Ain Aasa ja ajalooürija Ranno Sõnum.

Konverentsi lõpetas Hanno Ojalo raamatu „Porkuni vennatapulahi 1944“ esitlusega. Konverentsi eel, enne raamatu esitlemist, müüdi maha kõik raamatud, mida kirjanik Hanno Ojalo oli kaasa toonud. Sama juhtus ka poodides, kus kõik raamatud on juba läbi müüdud.

Pärast konverentsi oli mõne kilomeetri kaugusel mitu mälestusteenistust. Esimene neist Loksa küla surnuaias, seejärel algas Vistlas Porkuni lahingus langenud Eesti sõjameeste kalmistul mälestus-tseremoonia. Tamsalu kultuurimaja juhataja Tiia Uudeberg tervitas osavõtjaid ja andis sõna Tapa vallavanemale Riho Tellile. Mälestusteenistuse pidas kaitseväge kaplan Peeter Paenurm. Esines kaitseväge orkester laulukooriga. Pärast kõnesid ja langenute mälestuseks pärgade asetamist memoriaali jalamile toimus

Raamatu esikaas.

kontsert, kus Kaitseväge orkestri saatel esines ooperilaulja Rene Soom.

Suure austusega jälgiti sõjaveterane, tähelepanu pälvisid ka kodutütred ning Eesti naiskodukaitse liikmed. Kaitseväge korraldas relvanäituse ja suurt huvi pälvis II maailmasõja ajal kasutuses olnud külgorvi ja järelhaagisega mootorratas Zündapp. Osavõtjatele pakuti sõdurisuppi.

Vistla memoriaal Porkuni lahingus hukkunute mälestuseks avati 2007. aastal.

Metsavendade mälestuspäev Võrumaal ja ringreis ajalukku

TIIT UUS Represeeritu Tamsalust

5. oktoobri kaunil ja kargel sügishommikul asusime Tamsalust teele Võrumaale Rõuge valda (endisesse Mõniste valda) Eesti Kodu mälestuskompleksi, kus toimus metsavendade mälestuspäev. Ilm oli ilus, teekond läbi sügiselt värvika Eestimaa oli erakordselt kaunis, eriti sõit mööda Lõuna-Eesti kuppelmaastikku vonkleva Vana-Võru maanteel.

Huvilised Tamsalust kogus kokku Murtud Rukkilille Ühingu Lääne-Virumaa piirkonnajuht Malle Annus. Kuna sõit Lõuna-Eestisse ei ole igapäevane, oli Malle lisanud päevakavva veel Võrumaal endises Mõniste vallas asuva Mõniste talurahvamuseumi ja Põlvamaal Varbuse külas asuva Eesti maantee-museumi külastuse.

Kõigepealt külastasime Mõniste talurahvamuseumi, mis on Eesti vanim vabaõhumuuseum. Lõuna-Eesti taluraha ja talu ajalugu ning muuseumi eksponaate tutvustas meile muuseumi juhataja Hele Tulviste. Nägime 19. sajandi taluhooned ja hoonesisustust, talu põllutööriistu, hoburiistu, sepatööriistu, tarbehendeid, talutekstiili. Kõige suurema elumise pakkus sajandeid vana rehielamu, mille ukseava oli umbes 1,5 meetrit kõrge ning tuba 1,7 m. Hoonel korstnat ei olnud ja külmal ajal reheahju kütmisel väljus suits ukse, katu-

se ja unkaugu kaudu. Üldiselt oli taluraha tervis hea, paremgi kui härrastemaja elanikel, aga esines silmahaigusi, mis olid tingitud suitsusest õhust. Kui mõelda end elama sajandeid tagasi, aega, kui elati nähtavas rehielamus, tekib päris kõrge tunne. Ometi elati ka neil kaugetel aegadel täisverelist elu, kus olid paigas elu eesmärgid ja vajalikud tegevused elu järjepidevuse hoidmiseks. Ka siis osati rõõmu tunda ja elada üle kurvadki sündmused. Rõõmu tunti kindlasti laste ja karjaõnne ning viljasaagi üle. Peeti ka lõikuspidusid ja tähistati rahvakalendri tähtpäevi ning muid taluelus tähtsaid sündmusi.

Tutvustime veel suitsusauna, aida, lattidest valmistatud püstkoja näidise ja muuseumi peahoone väljapanekutega, kus sai maitsta kohalike meistrite valmistatud Kristallkümmeli napsi. Käsi- ja põllutööriistadest pakkus huvi ainulaadne, kohapealsete meistrite valatud soorauast adrahölm. Rakiste tegemine, šablooni paigaldamine, rakise täiteliivaga täitmine ja šablooni eemaldamine ning valutööd nõudsid erakordset täpsust ja õnne. Ainult iga viies valu õnnestus.

Talurahvamuseumist läksime metsavendade mälestuspäeva tähistamisele Eesti Kodu mälestuskompleksi. Kui me kohale jõudsim, askeldasid metsavendade mälestuspaigas punkrit imiteeriva ehitise juures Mõniste rühma kodutütreid ja noorkotkad. Metsavenna punkri asukoht oli looduslikult kaunis kohas mäenõlval ja väikese künkliku sooniku servas. Ümberringi oli männimets.

Lääne-Virumaa represeeritud Võrumaal Eesti Kodu mälestuskompleksis.

Mäenõlva sisse oli sobiv rajada metsavendade punker nii, et see oli varjatud võoraste ja pahatahtlike pilkude eest.

Koosviibimise avas Noorte Kotkaste Võrumaa maleva pealik Romet Pazuhanits. Sõna võtsid veel Rõuge vallavolikogu esimees Aigar Kalk, Eesti Endiste Metsavendade Liidu juhatuse esimees Heiki Magnus, Murtud Rukkilille Ühingu esimees Enno Uiibo, Murtud Rukkilille Ühingu Lääne-Virumaa piirkonnajuht Malle Annus ja sõjaajaloo tundja Hanno Tamm.

NKVD mõrvas Põhja-Lätis 1950. a metsavenna Heino Axel Uiibo pisipoja Juku Uiibo, 1955. a mõrvati ka Heino Axel Uiibo, kelle pere kodupaik on seal, kus

praegu Eesti Kodu mälestuskompleks.

Kas ei peaks siis isegi vaikus karjatama selliste jubedate mõrvade üle? Mälestamiseks neid koledusi, püstitati Murtud Rukkilille Ühingu eestvedamisel suvel kompleksi mälestusmärk Vaikuse Karje, mia iseloomustab eesti rahva vabaduse soovi. Kalevipoeg on lahti murdnud raudsed trellid, mille aegade jooksul on püüdnud mitmed suurvõimud orjastada meie rahvast.

Eluslooduses on kõigile antud kaitsevahendid selleks, et end kaitsta, ka suurte eest.

Kui me selle unustame, pole meil lootust ega võimalust säilitada oma riiki ja rahvast. Enno

Uiibo rõhutas, et metsavendade võitlus oli eriline võitlus ülekaaluka anastaja väe vastu, kus võitu oli raske loota ja rindejoon oli ümber punkri.

Vastavatud mälestusmärk kuulub kompleksi Eesti Kodu, mille loomist alustati Murtud Rukkilille Ühingu eestvedamisel 2006. aastal.

Meie reis lõppes Põlvamaal Varbuse külas maantee-museumis. Muuseum avati 2005. aastal ning selle ülesanne on Eesti teepärandi, tee-ehituse ja liiklemise ajaloo kogumine, säilitamine, uurimine ja tutvustamine. Ligi kaheksal hektaril asuva muuseumi kogudes on üle 43 000 museaali, sh ka Ida-Euroopa suurim teehöövli kollekt-

sioon. Ekspositsiooni loomine sai alguse Eestis kõige paremini säilinud hobupostijaama kompleksist, mille vanust on ligi 160 aastat.

Nägime tee-ehituse ajalugu alates soosildadest, esimesi liiklusmärke, tee-ehituse materjale ja -masinaid läbi aegade. Tee-ehituse masinate jaoks oli ehitatud mahukas näitusehoone, kus eksponeeriti greidereid, skreepereid ja muid tee-ehituse vahendeid ja vanu sõiduautosid.

Kodutee läks kiiresti tänu Hanno Tammele, kes tutvustas ajaloolisi vaatamisväärsusi ja rääkis huvitavaid lugusid.

Mis on Karukoobas ja Joonase rada?

Kes veel pole käinud, võiks kindlasti minna ajaloo radadele Võrumaale Eesti Kodu mälestuskompleksi. 2006. aastal rajama hakatud kompleksi kuuluvad Eesti Kodu mälestusmärk, mis kujutab akna ja ahjuga majaseina. See on pühendatud sõjakeerises hävinud ja repres-

sioonide käigus tühjaks jäänud kodudele. Mälestusmärgi kõrval on peremeest kujutav puukuju. Kompleksis on pingid ja piknikukohad ning infotahvlid. Aasta-aastalt täienenud kompleks sai tänava juurde ka uue teema – metsavendluse mälestamise, kuna just seal, Võrumaa

metsades, tegutses ja ka hukkus palju metsavendi. Mälestusmärgi Vaikuse Karje avamine toimus tänava suvel, sellest kirjutatakse pikemalt Rukkilille eelmises lehes augustis. Tasapisi on kompleks veel täienenud – valminud on Karukoopa puhkekoht katusealuse ja lõkke-

semega. Puhkekoha juurest algab ca 2 kilomeetri pikkune ringikujuline matkarada, mis viib läbi põlismetsa ja üle küngaste, kust avaneb imeline vaade. Rada on saanud nimeks Joonase rada, kuna mälestuskompleksi asukohal elas pere, kes küüditati Siberisse. Üks perepoegadest hakkas metsaven-

naks ning Joonas oli tema hüüdnimi.

Rada on plaanitud muuta metsavenna-teemaliseks. Selleks on plaanis ehitada näidispunker, infostendid koos metsavendade lugudega, tulevikus võiksid põnevust pakkuda vaatetorn, kaeviku- ja seiklusrada, kus saab põnevusega ja end

proovile pannes tunda, mida tõenäoliselt pidid üle elama metsavennad. Raja arendamisega tegelevad ning sellest on huvitatud mitmed kohalikud noored, vastloodud MTÜ Vaidava, noorkotkaste ja kodutütarde ühendused koostöös Murtud Rukkilille Ühinguga.

Rukkilillede juht Enno Uiibo, Võrumaa noorkotkaste maleva juht Romet Pazuhanits, Eesti Endiste Metsavendade Liidu juhatuse esimees Heiki Magnus.

Joonase metsarada, edaspidi ka metsavenna teemarada.

Seal Siberis Baikali taga

Burjaatide Buda tempel Ulan Udes. Loo autor Maie Kepp on pildil paremal.

MAIE KEPP Repressseeritu Murtud Rukkilille Ühingu liige

Mu ammuse unistuse, Baikali reisi, aitasid läbi viia Tiit Reisi büroo ja imeline giid Einike Sooväli. Maandusime juuliku viimasel päeval kell 11 kohaliku aja järgi Irkutskis, kuhu olime Tallinnast lennanud läbi Moskva Aerofloti lennufirmaga. Meie ümber oli tõusmas udu, mis oli tegelikult suitsuviine, metsade põlemise suits, mis küll ei lõhnanud nagu suits.

Pärast majutumist viidi meid vaatama Aleksander III monumenti Angara jõe ääres, jõgi on 1734 kilomeetrit pikk! Linna ja jalakäijate tänava algusesse on püstitatud tiigri ja kopra ristsutis, linna maskott Babr.

Irkutsk asutati 1661. aastal, elanikke on 700 000. Kirjanik Anton Tšehhov on nimetanud Irkutski Siberi Pariisiks. Siit on leitud kulda ja teemante, mis töid kohale rohkelt õnneotsijaid. Samuti koondus sinna rohkelt dekabriste ja ebasoositud kultuuritegelasi. Peeter Volkonski vanaisa ehitas sinna

maja, kus on praegu muuseum. Moskva on Irkutskist 5042 km kaugusel. Angara jõe suudmes asuv Listvjanka ehk Lehis küla on kõrge metsaga kaetud, mäe veeres, kivisel rannal – seal sai maitsta Baikali kala omulit.

20 km edasi asus Taltsõ vabaõhumuuseum, kuhu on üle Venemaa kokku toodud 17.–19. sajandist pärit taresid koos hoovidega. Nägime männikorega kaetud tšumme (evengide püstkodasid), vesiveskit, kaskate maja, puukirikut, vallamaja, kirikukooli. Kui astusime sisse ühte hoovi, mängis naine

gusliil (kannelt meenutaval keelpillil) Baikali hümn: „По диким степям Забайкалья, где золото роют в горах...“ Laulsin rõõmuga kaasa ja imestasin, et nii palju sõnu on mul veel meeles. Järgmise maja väravas kasvas toomingas, mis kutsus maitsuma oma valminud vilju, aga need polnud enam üldse nii head kui lapsepõlves.

Reisi järgmisel päeval külastasime Olhoni saart. Pärast 10-minutist praamisõitu olid meil vastas vene Uazikud, mis viisid meid ööbimiskohta. Ol-

Toiduhoidla Taltsõ vabaõhumuuseumis Listvjankas.

hon on Baikali suurim järv, Hiiu- maast veidi suurem. Seal on imeline maastik, kus on stepi, taigat, kõrbe, järvi ja mägesid (Izmei kõrgusega 1274 m), kaljuabajaid ja šamaanide mälestusmärke. Saarel on 1500 elanikku, enamik burjaadid. Saarel pole kattega teid. Ekstreemne olukord kujunes, kui olime saabunud ööbimispaika. Politsei soovis selle asutuse kinni panna, sest puudus ehitusluba. Lõpuks lasti meid majakesse. Sain ka esimest korda Baikalisse ujuma – vesi oli 20 kraadi.

Järgmise päeva lõunal istusime Irkutskis rongile ja sõitsime 8 tundi Burjaatia pealinna Ulan-Udesse. Suurim vaatamisväärsus oli Lenini suur pea linna peaväljakul. Et venelastega rahus elada, on burjaadid selle peaga leppinud.

40 km Ulan-Udest eemal asub suurim buda mungaklooster Ivolga Datsan, Venemaa budismi vaikne keskus, kus asub suurim reliikvia – Ivolga 12. laama Dasi-Dorzo Itigilo-

vi surnukeha. See laama nägi ette oma surma ja tõsiasi, et tema keha kunagi ei lagune. Tema keha oli kirstus 70 aastat ning kehatemperatuur püsis 20 kraadi juures. Nüüd on ta kirstust välja tõstetud, riidesse pandud ja istub klaasi taga.

Tagasitee Irkutskisse läbisime bussiga. Ööbisime Baikalskis, kus on suur suusakuurort. Sõitsime funikulööriga 900 meetri kõrgusele, kus oli ilus vaade, kuid ikkagi veel suitsuvines.

Enne Irkutskit põikasime Sljudljanka linna, kus on ainus raudteejaam, mis on ehitatud marmorist. Sljudljanka tähendab vilgukivi. Enne tagasilendu jõuame külastada Irkutski kunstimuuseumi, kus oli teiste hulgas 2 Aivazovski meremaali. Ka lennuk, mis meid Moskvasse tõi, kandis Aivazovski nime.

Reis oli mõnus, tore ja hariv. Reisikaaslastega sai kokku lepitud, et järgmise aasta plaani võtame Novosibirski ja Mongoolia.

Siberi ja Baikali reis on Tiit-Reiside reisikavas järgmisena 28. juuli - 7. august 2020. Paketi hind 1700 eurot. Reisile on veel vabu kohti!

Vaata lisa www.tiitreisid.ee

Šamaani kalju Baikalis.

Khuziri küla Olhoni saarel

Olhoni saare rand.

Kas repressioonide käsitlemisel on võimalik ühist keelt otsida?

KAI KIIVER

Mõned aastad tagasi etendas toonase Vaivara valla Vanatare näitering Saaremaal Lümada valla Leedri küüni ees platsil Rein Saluri näidendit „Mineki“. Vabaõhuetendus oli menukas, vaatajaskond külateatri kohta arvukas. Aga mitte sellest ei tahtnud ma rääkida.

Toonases Vaivara delegatsioonis oli Saaremaal kaasas ka paarikümmend venekeelselt taitlejat. Etenduse järel arutasime saadud emotsiooni ka nendegi seltsis. Kaks eakamat jutustasid, milliseid mälestusi küüditamise teema neis äratas. Hetk etendusest, kus veoauto sõitis hoovi sõdurivormis küüditajatega, tõmbas tööpoolest südame alt külmaks, tõi meelde koledaid aegu ja mälestusi. Üks vanadaam jutustas, kuidas temagi pere tol ajal sundkorras Eestisse saabus ja kuidas nende esimene elupaik just sellisesse küüditatutest tühjenenud tallu määrati. Inimlikult tundsid nad end jõuga äravõetud võõras kodus halvasti, samas ei jäetud kellelegi valikut.

Hiljem kuulsin, et teemat arutas veel mõni teinegi vestlusing. Ning seal tõusis arutelu keskmesse küsimus: kas küüditamise teema on üldse väljale ning sobilik üles võtta üritustel, kus on kindlasti teada, et osaleb ka vene inimesi? Milleks neid vanu haavu aina eksponeerida, tuleb tades vene inimestele järjekordselt meelde, et nemad on süüdlased, eestlased aga kannatajad? Lõppude lõpuks ei ole praegune põlvkond ju kellelegi liiga teinud. Aeg oleks andestada, unustada ja minna oma eluga edasi. Et see seltskond koosnes peamiselt noorema keskeas inimestest, kes stalinismi oma kogemusest meenutada ei saa, tegi mind mõtlikuks.

Eks meie tea, et suur ideoloogiline vale saavutatakse sagedasti sellise meetodiga, kus lihtsate ja ilusate seisukohtade kujundamise nimel ei peeta patuks tõest väikesi killukesi kõrvale tõsta – saab ilusama pildi ja selgema seisukoha.

Siinkohal peaks päris selge olema, et otsusest „õige“ pildi saavutamise nimel tõekillukesi kõrvaldada ei ole enam kaugel ka otsus vajalikke killukesi omalt poolt lisama hakata? Eriti kui „vastane“ ei ole piisavalt lahke ega käitu reaalsel vajalikul määral koledasti. Ehk selgitab see mõnevõrra, miks omandas Mary Krossi „vääike valge

vale“ Eesti ühiskonna silmis niisuguse katastroofi mõõtmel. Ilmselgelt oli tegu suutmatusega tajuda, kui sügavale eestlaste hinge on aastaid kestnud ning kunagi „häbi olla eestlane“ kampaaniaga alanud infooperatsioon tegelikult löiganud. Kuivõrd katki on keskeltläbi üsna kaastundliku ning tolerantse eestlase eneseteadvuse teinud komme üldistada/inkrimineerida väga üksikud ning ühiskonna enamiku silmis absoluutselt mitte heaks kiidetud vaenu väljendamisepisoodid tervele rahvale, nõuda kollektiivset vabandamist, üldist tunnistamist, et eestlased olla rassistlikud jne.

Mis küll teha, kui tõde hakkab ilu segama? Ilu valijatele soovitan küll „Dorian Gray portree“ uuesti üle lugeda...

Ühel hetkel ei mäleta enam keegi, kui suureks see kõrvaletõetud tõe killukeste kuhi tegelikult on paisunud, aga pilt näib selge: sõbrad on kogu aeg olnud siin, vaenlased sealpool.

Kas ei ole äkki nii, et vahetu mälu kadumine võib noorema põlvkonna eestivenelasi aja jookul kukutada ekslikusse lõksu, kus võimalus eestlastele vastanduda hakkab näima peaaegu dissidentlusena, omandab mingid vastupanuvõitluse jooned ja muutub nii, faktiteadmisest puhastatuna, mingiks rahvusromantilise omamüüdi osaks? Kord juba välja kujunenud romantilist müüti on aga eeskätt noorest hingest väga raske distantseerida. Lisame siia veel olukorra, kus eestikeelses ühiskonnas toimetulek ja eesti keele forsseeritud õppimine koolis mitte ainult ei näi pingutavana, vaid ongi seda ja...

See lõks ei ähvarda ainult eestivenelasi. Eks ole eestlaste hulgas samal moel seisukohti, kus „kõiges on süüdi venelased, tundkugi enast nüüd süüdlasena ja palugu andeks“.

Iga osapool arvab, et tõe monopol on tema käes ning seda natuke painutada ei ole patt. Murelikuks teeb, et sealjuures ei hooli ükski vastandamist küttev osapool enam isegi otsese valega vahelejäamisest. Tõde on teada, pool on valitud, edasi! Kahetsus ja vabandus on nõrkadele!

Mis selles olukorras õigupoolest peale hakata? Usun kusagilt kõrvu jäänud mõttele: katastroof saabub siis, kui halvad otsustavad tegutseda, head aga mitte.

Ehk oleks nüüd ikkagi aeg järele

Kabel ja kolumbaarium Tobolski lähedal kloostri, kus on 2000 alusetult hukatu, peamiselt vaimulike pereliikmete ühishauast leitud luud.

mõelda, kuidas ühiskonna polariseerimist kütvaid teooriad ja praktikaid aegamööda hoopis välja pesema hakata? Toetudes ikka tööle ja lihtsale heale?

Muidugi tekib siinkohal küsimus, mismoodi siis hea olla, ilma, et vastandamise lõkkesse uusi halge juurde loobiks. Rohkem selgitada? Jah. Aga. Kunagi, eelmise aastaja kolmanda veerandi lõpul, tegi minu ema otsuse. Ta jõudis järeldusele, et on aeg oma perekond Narva kandist eemale kolida. Põhjus, nagu ta tagantjärele tunnistab, oli lihtne. Toonase ainsa eestikeelse kooli, Narva 2. Keskkooli juhtkonna mentaliteet, mis oli varjamatult võtnud suuna venestamisele ning nõukogude mentaliteeti jõulisele pealesurumisele, mõjus liiga frustrerivalt. Ta ei tahtnud, et tema lapse selle mõjuväljas üles kasvaksid.

Nüüd aga tuleb tänase lõimimis- ja keelepoliitika seisukohalt oluline õppetund. Jah, meie kolisime minema. Uutes koolides, kus ma elu jooksul käisin, valitses hoopis vähem sovetimeelne juhtkond ja nii me üsna vabapidamisel ning vabameelsetena kasvasimegi. Mis sai Narva jäänud klassikaaslastest?

Olen nii mõnegagi neist ikka veel heades suhetes. Ja teate, mis. Mitte ükski kogu klassist ei valinud laulva revolutsiooni ajal seda ainsat ja õiget ideoloogiat, mida neile üksteist aastat järjepanu pähe taot. Ainsa tõena jutustatu pühiti hetkega peast justkui saast, sest see tundus vale... Sest see oligi vale.

Seetõttu tahaksin kuidagi piiri panna, et oma elu ei elaks legend süütlust kannatavast eestlasest ja kurjast vägivaldsest venelasest, kuigi ühel osal juhtumistest on see tõde. Aga mitte KOGU tõde. Ja võtaksime selle teadmise aluseks. Et me ei lase ühiskonda polariseerida, sundides inimesi jagunema kahe pooltõdedel tugineva legendi vahel. Et on valida, kas laulda mantrat „kurjad venelased, süütlust kannatavad eestlased“ või „kättemaksumimulised eestlased ja süütlust kannatavad venelased“.

Töötades juhendajana eesti keele klubides ja -kohvikutes, oleme läbi erinevate teemade aegajalt ka repressioonide käsitlemist jõudnud. Neis juturingides olen kuulnud keerulisi lugusid saatustest, eri rahvustest vanemate ja va-

navanemate kannatuslugudest nii sõja kui rahu ajal.

Samas olen just paari viimase aasta jooksul lähemalt kokku puutunud ka repressioonide käsitlemisega tänapäeva Venemaal. Ja mulle näib, et just seal võiks peituda üks neist võtmetest, mida saaks ja minu arvates ka tuleks julgemini kasutada, et aidata rahvusliku vastandamise lõksu kukkuvatel inimestel uuesti kõiki ühendavale rajale tagasi jõuda.

Üks vene ühiskonda repressioonide käsitlemisel ühendavatest teemadest näib olevat suhtumine tsaariperekonda saatusesse.

Osaesin eelmisel aastal rühmareisil Siberisse ning just Venemaa-poolne kohalik grupijuht oli välja töötanud reisikava, mis keskendus Siberi ja stalinlike repressioonide teemale. Vastupidi arvatu selgus, et peamine sihtgrupp, kellele mõeldes selline kava sündis, ei olnudki Siberit repressioonidega seostavad välismaalased. Õigupoolest olime tema praktikas esimene väljastpoolt Venemaad saabunud rühm. Läbivaks jooneks kogu marsruudil, mis hõlmas Tomski, Tobolski ja Tjumeni piirkonda, oli ettearvatavalt Venemaa Suur Lugu, tsaariperekonda kannatuste rada ning kohutav lõpp. Üllatuseks kujunes sel teekonnal pigem tõsiasi, kui palju ja põhjalikult leiavad Siberis kajastamist tavainimese kannatused.

Et meie Tomskis viibimise aeg hõlmas puhtjuhuslikult ka juuli viimast nädalavahetust, ajastasime oma rühmaga väikese mälestustseremoonia Tomski kesklinnas poliitilistele repressioonidele pühendatud muuseumi ees asuvas mälestuskompleksi samale päevale ja kellajale, mil Sinimägede memoriaalis 1944. aasta lahingutes langenuid mälestati. Mälestushetke korraldamisel kujunes osalistele kõige üllatavamaks isegi mitte asjaolu, et katseid Tomskimail hukkunud eestlaste mäletsuseks sobilik rukkiliikimp leida kroonis kiire edu, vaid tõdemus, et mõistet „õueküünlad“ ei paistnud ükski kohaliku kaubandusvõrgu esindaja kunagi kuulnud olevat. Nii püüdsime meie jaoks lahkelt välja otsitud tordi- ja lauaküünalde leeki keerutavas tuules kuidagi elus hoida.

Loo autor Tomskis repressioonide ohvrite muuseumi ja mälestuskompleksi juures.

Autorist

Kai Kiiver on ajaloolane, töötanud õpetaja, õppejuhi kui kultuurijuhina peamiselt Ida-Virumaal Vaivaras. 2019. aastast töötab ta täiskasvanute eesti keele ja kultuuri klubide ning keelekohvikute juhendajana mitmel pool Ida-Virumaal. Ta on Narva-Jõesuu linnavolikogu liige, kultuuri- ja spordikomisjoni esimees, hariduskomisjoni liige.

Eestlaslike traditsioonide jaoks mõnevõrra jahmatav oli Tobolski lähedases kloostri külastatud kolumbaarium, kuhu reisi juhi väitel on paigutatud rohkem kui kahe tuhande kloostri territooriumil stalinlikes repressioonides hukatud ning ühishauda maetud vaimulike ning nende pereliikmete luud.

Isiklikult kõige emotsionaalsem elamus ootas aga Tjumeni linna koduloomuuseumis. Tänu täheks sisukate arutelude eest suundus muuseumijuht äkki fondihoidlasse ning väljus sealt kauni haprast siidkangast narmasrätiga. See rätt oli üks osa tema enda lapsepõlvest ning kuulus ema sõbrannale, küüditatud eestlannale Salmele. Sirge selgrooga Salme oli ka küüditatu-

na suutnud keelduda kolhoosi astumisest ning teenis Tjumenimaal leiba postiljonina. Kunagi 1920ndatel aastatel Rootsist kingitusena Eestisse toodud ning Salme Siberisse kaasa reisinud rätt äratas igal külapeol kohalike laste imetlust, kuni Salme selle oma eluõhtul sõbranna muuseumijuhist poja kogudesse annetas.

Usun, et selliste, ausate ning inimlike lugude jutustamine aitab säilitada ajaloo käsitlemisel inimliku mõõtme. Ning ehk teeb kergemaks ka otsustuse, et valikuid ei ole tarvis teha mitte eestlaste ja venelaste, vaid hea ja kurja vahel?

Leidkem siis igaüks häd ja inimlike lugusid advendiaja hämaruses jutustamiseks!

Tjumeni muuseumi direktor näitab küüditatud Salme rätti.

ТОМСКИЙ МЕМОРИАЛЬНЫЙ МУЗЕЙ
ИСТОРИИ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ
«СЛЕДСТВЕННАЯ ТЮРЬМА НКВД»
ОТДЕЛ ТОМСКОГО ОБЛАСТНОГО КРАЕВЕДЧЕСКОГО МУЗЕЯ им. М.Б. ШАТИЛОВА

Tomsk Memorial-Museum of Political Repressions History
"Remand Prison of the People's Commissariat of Internal Affairs"
(Tomsk regional history museum department)

Первый в СССР
и единственный в России

■ Уроженец в 1989 г. по инициативе Томского общества «Мемориал» на основании совместного решения исполнительных комитетов Томского областного и городского совета народных депутатов от 13.06.1989
«Об увековечении памяти жертв сталинских репрессий»
■ Первый почетный посетитель музея – писатель, лауреат Нобелевской премии А.И. Солженицын
■ Первая выставка в помещениях музея состоялась 25 мая 1996 года
■ Постоянная экспозиция музея открыта 1 июня 2002 года
■ Экспозиция музея – реконструкция следственной тюрьмы ОГПУ-НКВД, существовавшей здесь в 1920-е – 1940-е гг.

камеры для подследственных заключенных, тюремный коридор, кабинет следователя...
■ Среди экспонатов – копии и подлинные документы следственных дел; личные вещи, фотографии и документы репрессированных, медали и ордены на Тулге.
■ Выставочный зал музея – экспозиция тематических выставок
■ Видео клуб музея – демонстрация исторических документальных фильмов
■ Библиотечка музея – тематическая коллекция исторической и мемориальной литературы
■ Электронная база данных «Жертвы политических репрессий в СССР»: поиск, консультации
■ Видео и фото архив музея

Томск, пр. Ленина, 44
Заявки на экскурсии: Тел./Факс: 51-61-33
WWW.NKVD.TOMSK.RU

Repressioonide ohvrite muuseumi tutvustav silt Tomskis.

Rühmitus SLED viib kunstiprojekti "Siberi lapsepõlv" Krasnojarskisse

Krasnojarski muuseumikeskus.

MARIKA ALVER

Rühmituse SLED liige

Rühmitus SLED plaanib 2020. aasta sügisel eksponeerida näitust "Siberi lapsepõlv" Venemaal Krasnojarski muuseumikeskuses «Площадь Мира». Eesmärk on töötada küüditatute mälestustega edasi Siberi kontekstis ja kaasata projekti sinna elama jäänud

küüditatud eestlased ja nende järeltulijad.

Oleme kolmel viimasel aastal käinud välitöödel Hakassias ja Krasnojarski kraisis ning teeme näituseprojekti raames koostööd Krasnojarski muuseumi, Memoriaali ja Eesti seltsiga. Muuseumikeskus «Площадь Мира» on ainulaadne, sest tegeleb Nõukogude Liidu ajaloo ning Venemaa kaasaja ilmingute

uurimisega erinevate kunstiprojektide kaudu. Muuseumi uudset lähenemist tunnustati käesoleval aastal ka Euroopa muuseumide auhinna tseremoonial Ljubljanas.

Krasnojarski krai, millega on seotud rohkem kui miljoni represseeritu elu(saatus)ed, on oluline mälupaik. Seepärast on näituseprojekti "Siberi lapsepõlv" keskmes küsimused kollek-

tiivse trauma, mälu ja mäle(s)tamisviiside kohta. Samuti paneme kokku filmiprogrammi küüditamise laiemast mõju ühiskonnas ja inimsühholoogiale.

Näituse avamine toimub 2020. aasta 30. oktoobril — see on Venemaal poliitiliste repressioonide mälestuspäev. SLEDi rühmituste tegemistest oleme täpsemalt kirjutanud Rukkilille eelmistes numbrites.

Olete oodatud Murtud Rukkilille Ühingu tegemistes kaasa lööma ka uuel aastal!

Meil on hea meel, kui soovite osaleda ning väga hea meel, kui soovite kaasa aidata mõne ürituse korraldamisel, sest koostöös sünnivad kõige paremad teod.

Tugevdame sõprusdemeid Läti ja Leedu represseeritute ühingutega. Neid kutsume külla 28. märtsil Tallinnasse, kui Kumu muuseumis toimub kolme Balti riigi represseeritute konverents.

Maikuu on tulemas traditsiooniline kodupäev Tallinnas Jüriöö pargis, täpne kuupäev on veel selgumisel.

14. juunil sõidame Rukkililledega Ida-Virumaale, kus on ühingu koostööpartneri, liikumise Tipud Kokku kokkutulek. Külastame ka repressioonidega seotud paiku.

Rukkililled suvine reis on 10.-17. juulil laevareis Läänemere saartele – külastame Taanile kuuluvat Bornholmi ning Saksamaa suurimat saart Rügenit. Reisile viib firma Mainedd, paketi hind 650 eurot. Vabu kohti jätkub!

Juba on meile teada antud, et meie sõprusühing Sarma Põhja-Lätist Aluksnest ootab meid külla 23. augustil Balti Keti aastapäeval.

Kindlasti on plaanis veel palju muudki. Info saamiseks külasta ühingu kodulehte www.rukkilill.ee, helista ühingu esimehele Enno Uibole 5385 3941 või kirjuta info@rukkilill.ee.

Endiselt tegutseb ka Murtud Rukkilille Ühingu nõustamispunkt. Helistage, rääkige ära oma mure, püüame koos leida lahenduse. Põhja-Eestis 5385 3941 Enno Uibo, Lõuna-Eestis 504 4249 Raimo Ladva.

Koostamisel on mälestusteraamat „Kalevipoja lapsed” 3. osa. Ootame lugusid ja kaastöid!

Rahulikke jõule ja meeleolukat uut aastat!

Murtud Rukkilille Ühing

Kalevipoja lapsed 2

Murtud Rukkilille Ühingu kogutud lood

Veel on saadaval mõned eksemplarid Murtud Rukkilille Ühingu koostatud raamatu "Kalevipoja lapsed" teist osa. Seda saab trükkikulu katteks määratud hinna eest soetada, anna teada soovist tel 538 53941. Esimene osa on läbi müüdud.

Toimetused ei vastuta artiklite sisu eest. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Saates meile materjale ja kommentaare, annate meile õiguse nende avaldamiseks.

Murtud Rukkilille Ühing: Kursi tee 8, Kuusalu, Harjumaa, 74601.

Tel 538 53941, e-post info@rukkilill.ee, a/a EE142200221021914912. Koduleht www.rukkilill.ee